

Vår tids utfordringer

Taler

Odvar Nordli

Dato

7 mai 1979

Omstendigheter

Arbeiderpartiets landsmøte

- 1 I våre politiske vurderinger har vi etterhvert blitt vant til å ta utgangspunkt i at vi lever i en brytningstid.

Vi er ikke de første generasjoner som opplever sin tid på denne måten.

5

Tvertimot er det nettopp dyptpløyende endringer som har preget hele fremveksten av de moderne industrisamfunnene.

- 10 Nye utfordringer, nye problemer, men også betydelige nye muligheter er kjennetegnet på et samfunn i utvikling og vekst.

Når de uløste oppgavene trenger seg på og fremstiller seg som tårnhøye problemer, kan en pessimistisk holdning lure like om hjørnet.

- 15 I en slik situasjon er det viktig for oss at vi avviser de pessimistiske dommedagsprofetiene.

- 20 Vi skal orientere oss i vår egen tid. Vi skal klare av de kreftene som virker på formingen av vårt samfunn. Vi skal med åpne øyne se de utfordrende oppgaver som enda ikke er løst.

Men vi skal gå til vårt arbeid med den forvissning at ingen generasjon har hatt slike muligheter som nettopp vi har i vår tid og i vår situasjon.

- 25 Aldri har vi rådd over slike ressurser som nettopp nå.

Aldri har vi hatt en så vel utdannet og innsatsdyktig befolkning.

30 Aldri før har vi disponert over en teknologi som den vi nå møter i vår produksjon, i våre bedrifter, i vårt arbeidsliv.

Aldri før har vi totalt sett kunnet bygge på et så solid økonomisk fundament.

35 Diskusjonen om vår tids utfordringer går ofte etter de snevre linjene vekst eller ikke vekst, der enkelte partier presenteres som vekstpartier og andre ikke.

Det er betegnende for denne debatten at de partier som fremstår som motstandere av vekst ofte er de som stiller de største kravene til samfunnets
40 ytelser. Denne politiske dobbeltmoral kan være velegnet i et forførende, taktisk spill, men den vil aldri kunne gi løsninger på vår tids oppgaver og utfordringer.

Men det har aldri vært - er heller ikke, og vil heller aldri bli slik at vårt parti kan se veksten som et mål i seg selv.

45

Det er innholdet i og fordelingen av den som er det avgjørende.

Da Arbeiderpartiet med all sin styrke gikk inn i oppbyggingen av vårt samfunn med en opprustning av våre grunnrøringer, en utvikling av den moderne
50 industri, var ikke dette mål i seg selv.

Det var et nødvendig middel for å rydde vekk et fattigmannssamfunn og for å skape grunnlag for sosial trygghet og utjamning.

55 Det var grunnleggende kvaliteter i vårt samfunn som skulle skapes.

Når vi i dag og i fremtiden trenger vekst er det fordi vi ser et betydelig antall omfattende og store oppgaver som fremdeles er uløst.

60 Men med vår tids økonomi og med vår tids teknologi, med Norge på verdenstoppen blant de rikeste nasjoner er kravet til kvalitativt innhold i det vi registrerer som vekst, betydelig større enn tidligere.

Disse verdikravene bør kunne listes opp i følgende 8 punkter:

65

1. Trygghet og gode levekår

2. Arbeid for alle
3. Større solidaritet og likeverd
- 70 4. Styrking av familie og lokalsamfunn
5. Bedre arbeidsmiljø
6. Forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø
7. Frihet, demokrati og rettssikkerhet
8. Internasjonal solidaritet

75 Dette er prinsipper og målsettinger som ikke kan tas ut av sin sammenheng, diskuteres, planlegges og realiseres hver for seg.

Vår politikk må prøves mot summen av disse verdikrav.

80 Her ligger vår inspirerende oppgave i en tid med rike muligheter.

De vestlige industriland har bak seg en så å si sammenhengende 30-årig vekstperiode.

85 Denne bygde seg opp på stadig nye og mer effektive produksjonsmetoder, nye produkter, nye markeder.

90 Tollmurer og handelsrestriksjoner ble bygd ned. Det utviklet seg en åpen verdenshandel som ideelt sett bygde på idéene om internasjonal arbeidsdeling.

For lenge overså vi at dette internasjonale system trengte lederskap gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid.

95 For lenge unnlot vi å ta følgene av at dette systemet var uten reell styring av nasjonale regjeringer og internasjonale organisasjoner.

Resultatet ble stagnasjon, inflasjon og massearbeidsløshet.

100 Resultatet ble videre en stadig dypere kløft mellom de fattige og rike nasjoner i verden.

Dersom vi mener noe med vilje til styring av de teknologiske og økonomiske krefter i vår tid må vi bevisst arbeide for et forpliktende samarbeid nasjoner imellom.

Kampen mot massearbeidsløsheten i industrialiserte land vil bli avgjort på den internasjonale arena.

110

Det enda noe uklare begrepet "en ny økonomisk verdensorden" inneholder ikke bare et krav om solidaritet med fattige og undertrykte mennesker.

115

Det inneholder også idéer om hvordan vi skal løse våre egne problemer i en økonomisk verdenssituasjon preget av mangel på balanse, styring og stabilitet.

Det kan virke skremmende å se hvordan gammeldags proteksjonisme i ny forkledning er i ferd med å trenge inn i internasjonal økonomi.

120

Det er enda mer forbausende å se at idéene om proteksjonisme av og til presenteres som en radikal politikk.

De nye formene for åpen og skjult proteksjonisme kan muligens gi enkelte nasjoner enkelte kortsiktige gevinster.

125

Vi kan også spore utslag av dette i vår egen politikk.

Men disse trekkene i vår tids politikk vil aldri bidra til å løse det grunnleggende problem de vestlige industriland står overfor.

130

Det er først og fremst små land som Norge, med et fåsidig ressursgrunnlag som er avhengig av et omfattende internasjonalt varebytte.

135

Proteksjonisme kan føre til en forlengelse av den depresjonsperiode vi er inne i. Den fører daglig til en betenkelig og av og til meningsløs bruk av midler og ressurser.

140

De siste 30 årene er for vårt lands vedkommende den perioden da vi har tatt det lange og avgjørende skrittet inn i rekken av moderne industrisamfunn.

Med en stadig mer åpen økonomi er vi blitt en del av det vestlige økonomiske system.

Dette til godt og til vondt.

Vi har møtt og overvunnet utviklende utfordringer. Vi har lagt grunnlaget for et velferdssamfunn.

150 Men det har samtidig ført til at de kalde vindkastene fra depresjonsperioden i den vestlige industri verden også feide inn over våre grenser.

Dette betyr selvfølgelig ikke at norsk økonomi driver viljeløst på et opprørt internasjonalt hav.

155

Vi har vårt selvstendige ansvar, muligheter og forpliktelser.

Men grunnleggende og vesentlige forutsetninger for vår økonomiske utvikling blir skapt i et åpent internasjonalt system.

160

Virkningen av den internasjonale depresjonsperioden møtte oss med full tyngde i midten av 70-årene.

165 Vi fikk noe nær et sammenbrudd på skipsfartsmarkedet med alle de sidevirkninger dette hadde, ikke minst i forhold til vår verftsindustri.

Den sterkt reduserte veksten i industrilandene og hos våre handelspartnere skapte betydelige markedsproblemer for vår eksportindustri.

170 Stigende norske produksjonsomkostninger i forhold til våre internasjonale konkurrenter virket i samme retning.

175 I utgangspunktet vurderte vi, slik en gjorde det i en rekke andre land, situasjonen slik at vi sto overfor en kortvarig og mer kjent type av konjunktursvikt.

Vi valgte å satse våre ressurser for å holde den stigende internasjonale arbeidsløshet utenfor landets grenser.

180 Stigende inntekter fra oljeutvinningen ga oss i denne sammenhengen en ekstra fordel.

På ulike vis er milliardbeløp satt inn i hjelpe- og støttetiltak overfor bedrifter og

185 bransjer som kom vanskelig ut å kjøre.

Vi gikk til en betydelig heving av realinntektene i vårt land også med det for øye at den innenlandske etterspørsel skulle kunne kompensere noe av bortfallet på de internasjonale markeder.

190

På et visst tidspunkt var ca. 100 tusen personer sysselsatt i bedrifter og bransjer som på forskjellig vis var støttet gjennom denne motkonjunkturpolitikken.

195

Internasjonalt sett førte dette til at Norge kom til å stå i en særstilling hva sysselsetting angår.

De ble internasjonalt snakket om det norske eksperiment.

200

I dag betegner opposisjonen med bred penn denne politikken som feilslått.

Til dette vil jeg si at dersom vi en gang til kommer i en situasjon hvor massearbeidsløshet truer oss og hvor vi har ressurser til å bekjempe den, bør vi igjen satse våre midler for å holde folk i arbeid.

205

Dette er ikke en feilslått, men en riktig politikk.

Det søkes i dag å gi det inntrykk at denne politikken er preget av konkurser, bedriftsnedleggelser og permitteringer.

210

Dette er en gal oppfatning.

Når en skal vurdere resultatene av vår politikk, må en ta utgangspunkt i at det er et tusentall bedrifter som har nydt godt av de ulike støttetiltakene.

215

De er alle sammen privat eide og privat ledede bedrifter.

De vendte seg til myndighetene og ba om støtte på et tidspunkt da de ordinære finansieringskildene ikke lenger sto åpne for dem.

220

Det var når de private bankene ikke lenger kunne ta risikoen, at myndighetene og Regjeringen måtte inn og nettopp ta denne risiko.

225 Dersom vi dag skal summere opp, vil en se at det alt overveiende antall av disse bedriftene er brakt ut av en prekær økonomisk situasjon.

Det er bare en liten håndfull bedrifter som på tross av hjelpetiltakene ikke har maktet å overleve.

230 Uten Regjeringens motkonjunkturpolitikk ville vårt industrielle miljø i dag vært betydelig fattigere.

Etterhvert ble det klarere og klarere at det vi opprinnelig oppfattet som en konjunkturkrise gikk over til å bli en mere langvarig og dyptgående
235 strukturkrise i de vestlige industriland.

Det ble nødvendig for oss å legge om vår motkonjunkturpolitikk, men fortsatt med det mål å sikre sysselsettingen.

240 Vi måtte stramme til i vår økonomiske politikk for å stoppe de skadelige inflasjonstendensene.

Vi måtte redusere betydelig vårt underskudd mot utlandet.

245 Vi måtte ty til et så hardt middel som pris- og inntektsstopp for derigjennom å gi et vesentlig bidrag til styrking av vår konkurranseevne.

Ikke minst på grunn av en moden politisk holdning i norsk fagbevegelse lot denne politikken seg gjennomføre.

250

I en periode med stigende arbeidsløshet i de vestlige industriland maktet vi å holde full sysselsetting, ja på enkelte felter et stramt arbeidsmarked.

Selv om vi det siste året har måttet registrere en viss økning i arbeidsløsheten
255 ligger vi fremdeles betydelig lavere enn de aller fleste industriland.

I tillegg til dette har vi gjennom de årene denne motkonjunkturpolitikken har virket sannsynligvis greid å gi plass for 200 tusen nye arbeidstakere i vårt samfunn.

260

Vi har nå en realistisk sjanse til å halvere prisstigningen fra i fjor til i år.

265 Underskuddet i våre betalinger med utlandet gikk sterkt ned i fjor. Det ser ut til å gå fortsatt nedover i år, og vil trolig bli lavere enn det Regjeringen regnet med ved begynnelsen av året.

Vi ser enkelte lyse trekk i utviklingen av vår eksport.

270 Disse resultatene forteller oss at vi er på rett vei.

Men jobben er enda ikke gjort.

275 Vi må nå trekke opp retningslinjer og tiltak som kan føre denne politikken videre.

Midt i en uoversiktlig internasjonal økonomisk situasjon må vår overordnede målsetting fortsatt være å trygge arbeid og inntekt.

280 Hvordan skal vi så definere målsettingen om full sysselsetting?

Er det slik at vi med full sysselsetting mener å være dekket når vi har 20.000 eller 30.000 registrerte arbeidsløse?

285 Problemet kan ikke stilles på denne måten.

Vi kommer selvfølgelig aldri dit hen at statistikken over arbeidsløse viser 0.

290 Vi vet samtidig at vår arbeidsmarkedsstatistikk er beheftet med enkelte mangler.

Vi må se enhver arbeidsløshet, registrert eller ikke, som en utfordrende oppgave å løse.

295 Vi må videre være klar over at selv om gjennomsnittstallene er lavere, har vi distrikter hvor arbeidsløsheten nå som tidligere ligger på et uakseptabelt nivå.

Vi må videre være klar over de betydelige variasjoner som ligger i de tørre, statistiske tallene.

300 Det er for eksempel et særlig problem når unge mennesker etter sin utdannelse

ikke finner noen plass i arbeidslivet.

305 Permitteringer, bedriftsstans og bedriftsnedleggelse er betydelig mere krevende å løse på ensidige, tildels isolerte industristeder enn i områder av landet hvor tilbudene på arbeidsmarkedet er mere variert.

310 Ut fra disse og andre vurderinger bor man derfor være forsiktig med å lage noen generelle toleransegrenser for registrert arbeidsløshet innenfor målsettingen om full sysselsetting.

En videreføring av arbeidet for å trygge sysselsettingen

315 må legges opp på et meget bredt felt i vår økonomiske politikk, i vår arbeidsmarkedspolitik, i vår næringspolitikk og utdanningspolitikk.

Videre må større midler settes inn for forskning og utvikling i vårt arbeids- og næringsliv.

320 I en strategi for full sysselsetting vil industripolitikken og den politikk vi fører overfor våre grunnnæringer og andre deler av vårt næringsliv være avgjørende.

325 Innsatsen for å utvikle en konkurransedyktig industri vil stå sentralt i denne sammenheng.

Dette ikke fordi at sysselsettingspolitikk ene og alene er industripolitikk.

330 Men en konkurransedyktig og sterk industri er på mange måter det kraftsentrum som gir grunnlaget for utviklingen på et bredt felt ellers i vårt arbeidsliv.

335 I den tiden vi befinner oss og i den vi går inn i vil det være både riktig og nødvendig å åpne stadig nye muligheter for arbeidsplasser i sosial- og helsesektor, i kultursektor, i undervisning, transport og i det hele den tjenesteyting som et moderne menneskevendt samfunn trenger.

I dette ligger nødvendigheten av å opprettholde et høyt offentlig forbruk.

De som møter morgendagens utfordringer med kravet om redusert offentlig

forbruk er ikke i pakt med sin tid, men i konflikt med denne.

Det er avkastningen fra bl.a. en produktiv og utviklingsdyktig industri som skal gi det overskudd som samfunnet ellers trenger på en rekke felter.

345

Vi er i en situasjon der kravet om kapital bak arbeidskraften vil øke.

Ny teknologi trenger på, til godt og vondt.

350

Omstillinger og endringer ikke minst i industrisektoren vil være et varig trekk i vårt samfunnsbilde.

Vi øyner muligheter for konflikt mellom målet om et trygt og godt menneskelig miljø og kravet til produktivitet og effektivitet.

355

I en slik situasjon må vi raskest mulig etablere et bedre og mer styringsdyktig demokrati i våre offentlige institusjoner, i våre bedrifter, i vårt økonomiske liv.

360

Det er et styringsdyktig demokrati på alle plan i det samfunnsmessige fellesskap som er garantisten for at fremtidens samfunn skal bli et godt samfunn.

På grunnlag av disse vurderingene har Regjeringen utarbeidet sin politikk. Denne har sitt utgangspunkt i langtidsprogrammet, partiets arbeidsprogram og fagbevegelsens handlingsprogram.

365

I programperioden vil Regjeringen følge disse retningslinjer og tiltak:

Pris- og inntektspolitikken

370

- utforme et pris- og inntektspolitisk opplegg gjennom et bredt samarbeid med organisasjonene som sikrer at den demping av pris- og kostnadsveksten som oppnås i 1979, føres videre i 1980 og senere,
- redusere lavinntektsproblemene gjennom et samarbeid med partene i arbeidslivet,
- bedre levekårene for de dårligst stilte gruppene.

375

Industripolitikken

- utvikle rammebetingelser som fremmer sysselsetting, lønnsomhet, bedre miljø og arbeidsvilkår,

- 380 - bedre bedriftenes egenkapitaldannelse, herunder tiltak med sikte på å stimulere aksjemarkedet,
- sikre at bedre driftsresultater blir nyttet til produktive investeringer og styrking av bedriftenes egenkapital,
- oppheve investeringsavgiften for aktiverbare investeringer,
385 - justere områdegrensene for geografisk differensiering av arbeidsgiveravgiften,
- vurdere enkelte positive skattetiltak for mindre bedrifter,
- overveie andre endringer i bedriftsbeskatningen,
- holde innsatsen i forskning og utvikling på et fortsatt høyt nivå, bl.a. med medvirkning av offentlige bevilgninger og tilskott,
390 - øke innsatsen i eksportfremmende tiltak og annen markedsføringsbistand,
- bedre mulighetene for omstillinger i industrien, bl.a. gjennom rammene for lån til slike tiltak og gjennom arbeidsmarkedstiltak,
- innlede til et bredt samarbeid om å styrke produktivitetsutviklingen,
- fremme internasjonalt olje- og industripolitisk samarbeid

395

Energipolitikken

- utforme energipolitikken slik at også den danner ett av grunnlagene for et variert og bærekraftig arbeidsliv med full sysselsetting,
- gi den eksisterende kraftkrevende industri spesielt for ensidige industristeder
400 muligheter til å gjennomføre moderniseringstiltak
- sette inn virkemidler og ressurser for å oppnå en realistisk sparing av elektrisk energi i produksjon og overføring, og ved påvirkning av forbruk til alminnelige og industrielle formål. Slike økonomiseringstiltak må utformes slik at de får virkning for det samlede energiforbruk,
405 - satse mer på forskning og utvikling av nye energitilganger.

Oljepolitikken

- sette i gang prøveboring nord for 62° N så snart som mulig, i første rekke av distriktpolitiske hensyn,
410 - stimulere utviklingen av norsk ekspertise i oljevirksomheten,
- følge opp målet om å bruke mer norske varer og tjeneste i oljevirksomheten,
- sørge for at miljø- og sikkerhetsspørsmål vil være sentrale hensyn ved styringen av oljevirksomheten.

415 Landbruks- og fiskeripolitikken

- legge vekt på at utbyggingen og effektiviseringen av primærnæringene skal gå videre.

420 Arbeidsmarkedspolitikken

- effektivisere formidlingsarbeidet og styrke innsatsen i yrkesopplæring og omskolering for å lette mobiliteten i arbeidsmarkedet,
- yte økt innsats og utvikle nye virkemidler for å hjelpe grupper med særlige vansker i arbeidsmarkedet,
- 425 - sikre all ungdom arbeid - eller opplæringsmuligheter,
- foreslå omlegging av arbeidsledighetstrygden slik at den bl.a. gir pensjonsrettigheter,
- øke mulighetene for å kunne kombinere deltidsarbeid med trygd.

430 Distriktspolitikken

- effektivisere og omlegge de gjeldende distriktspolitiske virkemidler,
- gjennomføre en ytterligere geografisk differensiering av distriktstiltakene,
- øke bruken av tilskudd med mere direkte virkning for utbyggingsprosjekter, og legge tilsvarende mindre vekt på skattetiltak,
- 435 - legge vekt på å skaffe distriktene bedre tilgang på fagpersonale,
- legge vekt på bedre muligheter for yrkesutdanning i distriktene,
- bygge ut veiledningstjenesten med mer oppsøkende virksomhet,
- sikte mot at utbyggingstiltak også skal kunne omfatte tjenesteytende virksomheter, ikke som nå hovedsakelig industri og annen vareproduksjon.

440

Boligpolitikken

- grupper med lavere og midlere inntekter skal kunne gis mulighet for å skaffe seg boliger til en forsvarlig husleie,
- de offentlige støtteordninger vil bli lagt om med sikte på at det i større grad enn
- 445 nå når fram til de grupper som har størst behov,
- stimulere et nærmere samarbeid mellom kommuner i pressområdene,
- legge vekt på utbedring og fornyelse av eldre boliger og bomiljøer,
- legge vekt på nærmiljøtiltakene

450 Miljø- og ressurspolitikken

- videreføre tiltakene for å redusere forurensninger fra kommunale avløp, industri og landbruk, og overvåke forurensninger av luft og vann,
- videreføre innsatsen for naturvern og friluftsliv,
- styrke kontrollen med helsefarlige stoffer og produkter,
- 455 - utarbeide et handlingsprogram for økt gjenvinning og bedre avfallsbehandling.

Arbeidsmiljøpolitikken

- 460 - bedre arbeidsmiljøet vil fortsatt være en hovedoppgave,
- legge vekt på å stimulere partene i arbeidslivet, lokalt og sentralt til å bidra til bedre arbeidsmiljø og samtidig høyere produktivitet.

Helse- og sosialpolitikken

- 465 - bedre primærhelsetjenesten og den primære sosialtjeneste,
- legge fram forslag til en ny lov om primærhelsetjeneste, som skal klargjøre ansvaret for utbygging og drift,
- videreføre arbeidet for en mer rettferdig geografisk fordeling av helsetjenesten og sikre et forsvarlig faglig nivå,
- 470 - gjennomføre en videre utbygging av helse- og velferdstiltak for eldre og funksjonshemmede, og satse på hjemmesykepleie og hjelpeordninger i hjemmene,
- videreføre programmet for barnehageutbyggingen.

475 Undervisningspolitikken

- sette i verk en utredning om endring i skolens innhold for å legge vekt på å bringe skolen mer i samsvar med de spørsmål samfunnet til enhver tid står overfor, med de krav til samarbeidsevne, kritisk vurderingsevne og innsikt som dette krever,
- 480 - bygge den videregående opplæring videre ut, med særlig vekt på yrkesrettede studieretninger,
- utvide lærlingeloven til en lov om fagopplæring, og som skal gjelde hele landet,
- arbeide for at yrkesområder som i dag ikke har systematisk fagopplæring, kan få det,
- 485 - gi bedre muligheter for å sette i verk kortere opplæringstiltak for ungdom som hverken kan inngå lærlingkontrakt eller finne seg til rette i skolen,
- bedre kontakten mellom skole-, lokalmiljø og arbeidsliv, og styrke yrkesorienteringen i skolen.

490 Samferdselspolitikken

- bygge ut landets samferdsels- og transportsystem slik at det bidrar til en effektivisering av landets produksjons- og distribusjonsapparat innenfor realistiske økonomiske rammer, samtidig som trafiksikkerheten økes og miljø- og ressurshensynene blir tillagt økende vekt.

Skattepolitikken

- foreslå endringer av personbeskatningen med sikte på forenkling og demping av progresjonen for vanlige inntekter. Dette vil ikke kunne kombineres med reduksjon av det samlede skattenivå.

Folkestyret

- utvikle bedriftsdemokratiet videre,
- videreføre arbeidet med å forenkle regelverk og rutiner i den offentlige forvaltning.

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Arbeidsløshet, Landsmøtetale, Partipolitikk, Økonomi

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/var-tids-utfordringer>